

# نخستین جامعه‌های انسانی در سرزمین ایران

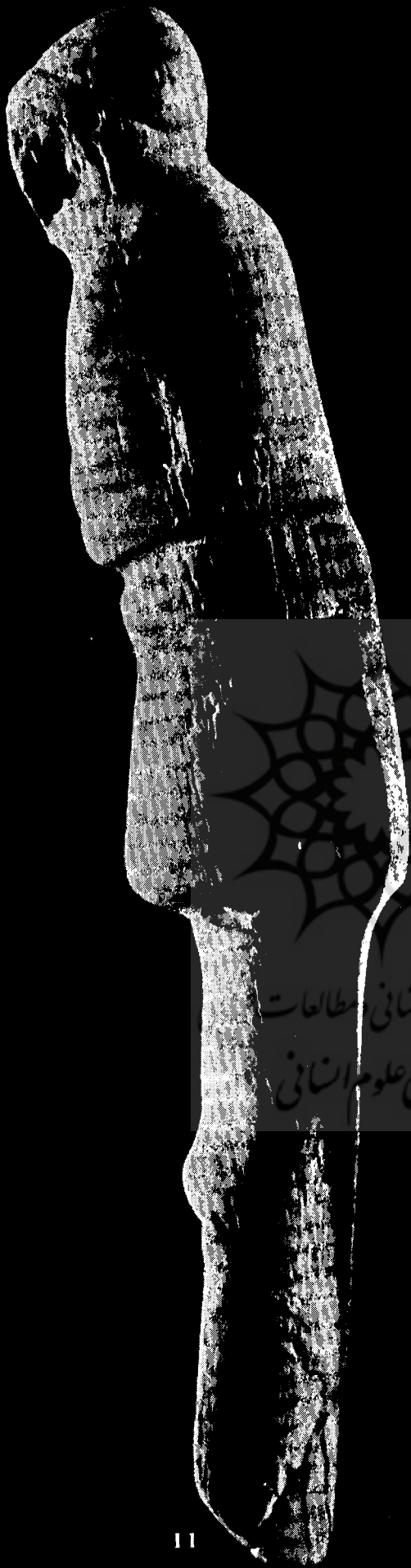
دکتر عیسی بهنام

بکارند و در موقع معین از محصول آن استفاده کنند و آنرا برای روزهای زمستان انبار کنند. آقای «براید وود» در اطراف کرمانشاه کاوش‌هایی بعمل آورده و شواهدی برای ادعای خود بدست آورده است. این کاوش‌ها نشان داده است که در حدود ۹۰۰۰ سال پیش در اطراف کرمانشاه انسان‌هایی سکونت داشته‌اند که از مرحله غارنشینی و شکار حیوانات خارج شده و وارد مرحله شهرنشینی و کشت غلات و گله‌داری شده بودند.

آقای «کارلتون کون» در ضمن کاوش‌هایی در غارهای «هوتو» و «کمر بند» در مازندران ادعا میکند که نخستین اجتماعات انسانی نه در کنار دهانه رودخانه‌ها و نه در ارتفاعات مشخصی بوجود آمده‌اند، زیرا به عقیده او در غارهای واقع در کنار دریای خزر در حدود ۱۰,۰۰۰ سال پیش و بالاتر از آن انسان‌هایی زندگی میکرده‌اند که معاش خود را با شکار حیوانات و ماهی‌ها و کاشتن غلات و استفاده از حیوانات اهلی میگذرانده‌اند. آقای «اسمیت» باستان‌شناس جوان کانادایی که در ایران کاوش‌هایی انجام داده است چنین نتیجه گرفته است که نمیتوان وجود نخستین اجتماعات را به دهانه رودخانه‌ها یا ارتفاعات با خصوصیات مشخص و یا غارهای کنارهای دریاها انحصار داد. بعقیده او این موضوع بسیار جالبی است که باید بیش از این توجه دانشمندان باستان‌شناس را جلب کند و بهر حال او اعتقاد دارد که فلات ایران را باید در شمار قدیم‌ترین مکان‌هایی قرار داد که انسان در آن اولین قدم‌های خود را بر میداشته است. بنظر نگارنده آقای «اسمیت» کاملاً حق دارد و این وظیفه باستان‌شناسان جوان ماست که در این راه قدم بردارند و دامنه تحقیقات خود را به زمان‌هایی بسیار قدیمی‌تر از هزاره دهم و یازدهم پیش از میلاد مسیح گسترش دهند.

بهر حال امروز دیگر نقاطی مانند «جارمو» و «تل‌العبد» و «اور» و «ورقا» و «جمدت نصر» ستاره‌های درخشانی نیستند که در روی نقشه خاور نزدیک میدرخشند، بلکه نقاط درخشان‌تری روی این نقشه بچشم میخورند که نام آنها «تپه سرآب»، «آسیاب»، «تپه یحیی»، «شهداد» و «چغامیش»

تا چند سال پیش هنوز باستان‌شناسان تصور میکردند که نخستین نقطه‌ای که تمدن قابل توجهی در آن بوجود آمد ناحیه بین‌النهرین بود، زیرا در نیمه اول قرن بیستم در ناحیه بین‌النهرین کاوش‌های متعدد از طرف هیأت‌های اروپایی و آمریکایی انجام گرفته بود. نقاط مشخصی مانند «جارمو» و «تل حلف» به عنوان اولین اجتماعات متمدن جهان معرفی شد و تعدادی از باستان‌شناسان در نتیجه این اکتشافات به این نتیجه رسیدند که دهانه‌های رودخانه‌های عریض که از میان جلگه‌ها عبور میکنند برای سکونت انسان‌های اولیه مناسب‌ترین مکان‌ها بوده است. این دانشمندان به عنوان شواهد ادعای خود دهانه رود نیل در مصر و دجله و فرات در بین‌النهرین را معرفی نموده بودند. پروفیسور گیرشمن نیز جزو دسته‌ای از دانشمندان بشمار میرود که طرفدار این عقیده بوده‌اند و در مقالاتی که پس از کاوش در ناحیه کاشان منتشر نموده اظهار داشته است که در حدود شش هزار سال پیش از میلاد یا کمی پیش از آن ناحیه مرکزی ایران که امروز بصورت کویری است مرکب از دریاچه وسیعی بوده که از آب شدن برف‌هایی که در کوه‌های اطراف آن در سراسر فلات ایران قرار دارد مشروب میشده است و در کنار رودخانه‌های کوچکی که در کنار این دریاچه قرار داشته اجتماعات اولیه متمدن ایرانی بوجود آمده و چون این دریاچه تدریجاً خشک شده آثار آن اجتماعات از بین رفته و فقط در ناحیه کاشان و بعضی نقاط دیگر نمونه‌هایی از اثر سکونت انسان‌ها در این نواحی برای ما باقی مانده است. جغرافی‌دانان ایرانی مانند آقای دکتر احمد مستوفی با این نظر زیاد موافق نیستند. پروفیسور «براید وود» باستان‌شناس معروف آمریکایی نیز در ضمن مقالاتی که منتشر نموده است اظهار داشته است که برخلاف این نظریه بسیاری از اجتماعات اولیه بشری در دره‌های واقع در میان کوهستان‌ها در ارتفاع معینی بوجود آمده است که در آن امکان داشت که انسان‌های اولیه هم بشکار حیوانات و پرندگان بپردازند، هم دانه حیوانات را که در اطرافشان بصورت خودرو میروید جمع‌آوری کنند و هم بعضی دانه‌ها را



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات  
رتال جامع علوم انسانی

دسته چاقو (۴) از جنس استخوان که انسانی را در حال پرستش نشان میدهد. این مجسمه کوچک انسان، کهن‌ترین شیئی است که در تپه سیلک نزدیک کاشان پیدا شده و به حدود ۷۰۰۰ سال پیش است. این مجسمه اکنون در موزه ایران باستان حفظ میشود.

است و هر روز بر تعداد آنها افزوده می‌گردد .

امروز دیگر موقع آن رسیده است که باستان‌شناسان و تاریخ‌نویسان در نوشته‌های خود تجدید نظر کنند و خاک کشور ما بیش از آن که تاکنون شده زبر و زرد و و اسرار کهن پرده از روی خود بردارند .

قطعاً تپه سیلک نزدیک شهر کاشان یکی از قدیم‌ترین نقاطی است که آثار تمدن‌های قدیم در آن پیدا شده ، ولی قدیم‌ترین آثار مکتشف در تپه سیلک از نظر هنری بقدری پیشرفته‌اند که نمیتوانند به عنوان کهن‌ترین آثار انسانی معرفی شوند . یکی از نمونه‌های آن ، و قدیمی‌ترین آن ، دسته استخوانی چاقویی است که بوسیلهٔ پروفیسور «گیرشمن» در تپه سیلک کشف شده و انسانی را نشان میدهد که در برابر احتمالاً پروردگارش دست به سینه و با حالت خضوع ایستاده است .

ما در اینجا کلمهٔ چاقو را بکار بردیم ، ولی مقصودمان آن چاقوهای فلزی نبود که امروز در میان ما معمول است . احتمالاً قسمت پایین این مجسمهٔ کوچک استخوانی یا «آدمک» داخل دریک نوع چاقوی سنگی یا چوبی میشده است . کلمهٔ چاقو را آقای «گیرشمن» بکار برده است ، ولی واقعاً نمیتوان قسم خورد که قطعاً این مجسمهٔ کوچک استخوانی دستهٔ چاقویی بوده است . شاید هم چیز دیگری بوده است . شش هزار سال زمان بسیار دوری است که بما اجازه نمیدهد بطور قطع راجع به جزئیات اشیایی که مربوط به آن است اظهار نظر کنیم . بهر حال نظایر چنین مجسمهٔ کوچکی مربوط به همین زمان‌ها ، یعنی مربوط به دورانی که در آن هنوز از فلزات برای ساختن ابزار استفاده نمیشده است و بهمین دلیل آنرا دوران «سنگ» یا عصر «نئولیتیک» مینامند در شبه جزیرهٔ آناتولی ، در اسپانیا



انسان‌ها ، احتمالاً مردها ، در کنار خرمن پایکویی میکنند . آنها قدی بلند و کمری باریک دارند و برهنه‌اند . این نقش از روی یکی از ظروف سفالین مکتشف در تپه سیلک نزدیک کاشان کیی شده و از هزارهٔ چهارم پیش از میلاد مسیح است .

نقش انسان در روی یکی از ظروف سفالین منقوش ، مکتشف در تپه سیلک متعلق به هزارهٔ چهارم پیش از میلاد مسیح . در دو طرف این انسان‌ها که دایره‌وار دست یکدیگر را گرفته و در کنار خرمن پایکویی مینمایند نقش یک گل شش‌پر (یا شاید آفتاب) و یک پرنده شبیه به بوقلمون دیده میشود . انسان‌ها برهنه‌اند و قدی بلند و باریک دارند ، و احتمال دارد که روی سرشان ماسک حیوانی را قرار داده‌اند که نمایندهٔ پروردگارشان است ، زیرا هر پروردگاری در روی زمین نماینده‌ای بصورت یکی از حیوانات داشت .

دوره درشوش، در تپه سیلک و در تل بکون نزدیک تخت جمشید بدست آمده مشخص میگردد. در محوطه‌ای که پایکوبی میکنند هنوز گل‌هایی وجود دارد که روی نقش ظرف نشان داده شده (شاید هم این نقش خورشید باشد) و در کنار آنها مرغی شبیه به بوقلمون نیز دیده میشود. اینطور بنظر میرسد که هنگام این پایکوبی مردان ماسکی شبیه به سر بعضی حیوانات برس می گذاشتند.

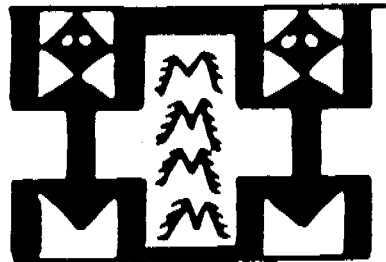
برهنه بودن پایکوبان امری بسیار طبیعی است، زیرا ما میدانیم که آدم و حوا نیز در بهشت برهنه بودند. در مراسم مذهبی یا نیمه مذهبی همیشه خدایان یا نیمه خدایان و کاهنان بصورت برهنه نمایش داده شده‌اند و فقط انسان‌های معمولی یعنی پرستندگان لباس برتن داشتند. حتی هرودوت که در قرن چهارم پیش از میلاد میزیسته در ضمن کتاب تاریخش اظهار داشته است که مردم شبه جزیره آناتولی مراسم و تشریفات مذهبی

و در فرانسه بدست آمده است. تمدن «سیلک» را سابقاً در حدود ۴۲۰۰ سال پیش از میلاد قرار میدادند ولی امروز در نتیجه کشفیات جدیدتر آنرا به ۵۶۰۰ سال پیش از میلاد بالا برده‌اند. در حال حاضر آثاری که مربوط به دوران «نوسنگی» یا «نئولیتیک» و هزاره چهارم پیش از میلاد است بیشتر از آثار دیگر ما را بزندگی مردم پیش از تاریخی فلات ایران آشنا میسازد.

شکل انسان در هزاره چهارم پیش از میلاد مسیح :

بطور متوسط انسان‌ها در آن زمان قدی بلند و کمری باریک داشته‌اند و هنگام برداشت محصول در اطراف خرمن‌ها دایره وار دست یکدیگر را میگرفتند و در حالی که کاملاً برهنه بودند پایکوبی میکردند. این مطلب از نقوش متعددی که روی ظروف سفالین این

انسان «تل بکون» نزدیک تخت جمشید، از هزاره چهارم پیش از میلاد مسیح، رونوشت از روی یکی از ظروف سفالین منقوش، مکشوف در «تل بکون».



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی



انسان شوش در هزاره چهارم پیش از میلاد مسیح. این انسان در حال پایکوبی است ولی برهنه نیست و قبای کوتاهی برتن دارد. این نقش از روی یکی از ظروف سفالین مکشوف درشوش متعلق به هزاره چهارم پیش از میلاد رونوشت شده است. نقش دیگر، انسانی را در میان کدر خانه‌ای (؟) نشان میدهد.

مربوط به تدفین مردگان را بحالت برهنه انجام میداده‌اند و شاید هم بهمین دلیل باشد که ما در میان گورهای ناحیه رودبار که از ۱۲۰۰ سال پیش از میلاد است مجسمه کاهنان را بصورت عریان پیدا میکنیم .

درشوش انسان در میان دو علامت شبیه به دو چوب افقی دیده میشود . ممکن است این نشانه انسانی در میان در خانه‌ای یا معبدی است که در واقع قصد نقاش نشان دادن آن انسان در میان خانه یا در میان معبد بوده‌است. پروفیسور « کنتنو » این دو چوب را « بیل مردوک » نامیده است و در مکان‌های مختلف

آنها پیدا کرده است .

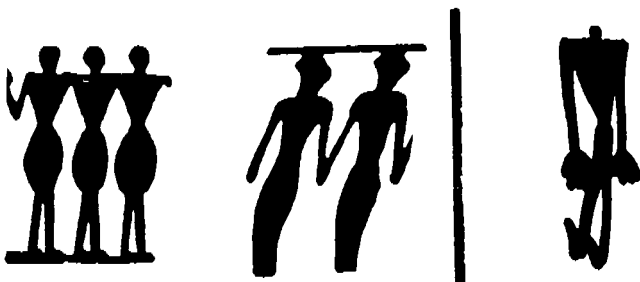
مردمی که نقوش زیبایی نظیر آنچه که در صفحات این مجله ارائه داده میشود روی ظروف سفالین خود نقش مینموده‌اند بدون شك تمدن پیشرفته‌ای داشته‌اند و نخستین ساکنان سرزمین ایران نبوده‌اند . اکنون وظیفه باستان‌شناسان جوان ماست که در این راه کوشش کنند که تاریخ دوره‌های بسیار کهن ساکنان این سرزمین را تحت مطالعه دقیق قرار دهند و مطالب جدیدتری کشف نمایند .



انسان تپه موسیان ، نزدیک شوش ، هزاره چهارم پیش از میلاد مسیح

انسان « تل بکون » نزدیک تخت جمشید در حال پایکوبی ، از هزاره چهارم پیش از میلاد مسیح ، رونوشت از نقش یکی از ظروف مکشوف در « تل بکون » (به معنای تل بخوا یعنی خدایان) . به ماسک صورت این انسان‌ها توجه فرمائید .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی



انسان تپه سلیک نزدیک کاشان در هزاره چهارم پیش از میلاد مسیح ، رونوشت از نقش یکی از ظروف سفالین مکشوف در تپه سلیک .